

**GLOBALLASHUV SHAROITIDA DINIY BAG'RIKENGLIK:
TINCHLIK VA TARAQQIYOT OMILI**

*Muhammad al-Xorazmiy nomidagi TATU
Samarqand filiali "Telekamunikatsiya
texnologiyalari va kebir xavfsizlik" fakulteti
ATT 25-12 guruh talabasi*

Alimova Hilola

Ilmiy rahbar

Azimov SH.B

Annotatsiya: Mazkur maqolada globallashuv jarayonining diniy bag'rikenglikka ta'siri, turli din vakillari o'rtasidagi munosabatlarning zamonaviy holati, diniy tolerantlikning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati hamda dunyo miqyosidagi statistik ko'rsatkichlar tahlil qilinadi. Shuningdek, maqolada diniy ekstremizm, madaniy integratsiya, axborot texnologiyalarining diniy ongga ta'siri va O'zbekistonda diniy bag'rikenglik siyosatining o'ziga xos jihatlari yoritilgan. Muallif tomonidan diniy totuvlikni mustahkamlash, yoshlarni turli mafkuraviy tahdidlardan himoya qilish va dinlararo muloqotni rivojlantirish yuzasidan ilmiy xulosalar berilgan.

Kalit so'zlar: globallashuv, din, diniy bag'rikenglik, tolerantlik, ma'naviyat, ekstremizm.

XXI asr insoniyat taraqqiyotida tub burilishlar davri bo'ldi. Axborot texnologiyalarining keskin rivojlanishi, davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy, siyosiy va madaniy aloqalarning kuchayishi natijasida globallashuv jarayoni dunyoning barcha hududlarini qamrab oldi. Globallashuv bir tomondan xalqlarni bir-biriga yaqinlashtirayotgan bo'lsa, ikkinchi tomondan turli mafkuraviy, diniy va madaniy qarama-qarshiliklarni ham yuzaga chiqarmoqda. Ayniqsa, diniy bag'rikenglik masalasi bugungi kunda xalqaro miqyosdagi eng dolzarb muammolardan biriga aylandi. Din insoniyat tarixida doimo muhim ijtimoiy institut sifatida namoyon bo'lib kelgan. U insonlarning ma'naviy dunyoqarashi, axloqiy qadriyatlari va turmush tarzining shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli turli din vakillari o'rtasidagi o'zaro hurmat va hamjihatlik jamiyat barqarorligining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Bugungi globallashgan dunyoda turli dinlarga mansub insonlar bir makonda yashashi, ishlashi va ta'lim olishi odatiy holga aylangan. Bu esa diniy bag'rikenglikni nafaqat axloqiy tamoyil, balki ijtimoiy zarurat darajasiga olib chiqmoqda.

Diniy bag'rikenglik tushunchasi va uning mohiyati. Bag'rikenglik — bu boshqa insonlarning dini, e'tiqodi, urf-odati va dunyoqarashiga hurmat bilan munosabatda bo'lish demakdir. Diniy bag'rikenglik esa turli din vakillarining

tinch-totuv yashashi, bir-birining e'tiqodiga hurmat ko'rsatishi va nizolarga yo'l qo'ymasligini anglatadi. Diniy tolerantlik g'oyasi qadim zamonlardan buyon mavjud bo'lib kelgan. Sharq mutafakkirlari, jumladan Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy va Alisher Navoiy o'z asarlarida insonparvarlik, mehr-oqibat va diniy hamjihatlik g'oyalarini ilgari surganlar. Islom dinida ham bag'rikenglik alohida o'rin tutadi. Qur'oni karimda "Dinda majburlash yo'q" degan oyat insonning e'tiqod erkinligini ifodalaydi. Shu jihatdan islom dini boshqa din vakillariga nisbatan hurmat va adolat tamoyillarini targ'ib qiladi. Chunki inson huquqlari va vijdon erkinligi aynan diniy tolerantlik asosida ta'minlanadi.

Globalashuv va din munosabatlari. Bu Globalashuv jarayoni din sohasiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Internet, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlar orqali diniy g'oyalar dunyo bo'ylab tez tarqalmoqda. Bu holat bir tomondan xalqlar o'rtasidagi madaniy almashinuvni kuchaytirsa, ikkinchi tomondan diniy ziddiyatlar xavfini ham oshirmoqda. Bugungi kunda millionlab insonlar boshqa davlatlarda yashamoqda. Migratsiya jarayonlari natijasida ko'plab mamlakatlar ko'p millatli va ko'p konfessiyali jamiyatga aylanmoqda esa diniy bag'rikenglik siyosatini kuchaytirishni talab qilmoqda. Pew Research Center ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yilda o'tkazilgan 36 davlat tadqiqotida respondentlarning 77 foizi din jamiyatga ijobiy ta'sir ko'rsatishini bildirgan. Shuningdek, ko'pchilik din insonlarni bag'rikenglikka undashini ta'kidlagan. Yana bir muhim statistik ma'lumotga ko'ra, dunyo aholisining qariyb 76 foizi ma'lum bir dinga e'tiqod qiladi. Eng tez o'sayotgan dinlardan biri islom dini bo'lib, 2010–2020-yillar oralig'ida musulmonlar soni 347 million kishiga oshgan. Bu esa dinning globalashuv davrida ham insoniyat hayotidagi o'rni nihoyatda muhim ekanligini ko'rsatadi.

Diniy bag'rikenglikning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati tinchlik va taraqqiyot omili. Diniy bag'rikenglik mavjud bo'lgan jamiyatda tinchlik va barqarorlik hukm suradi. Bag'rikenglik quyidagi jihatlari bilan muhimdir:

- jamiyatda tinchlik va osoyishtalikni ta'minlaydi;
- turli madaniyatlarning o'zaro boyishiga xizmat qiladi;
- ekstremizm va radikalizmning oldini oladi;
- yoshlarni sog'lom dunyoqarash ruhida tarbiyalaydi;
- inson huquqlari va erkinliklarini himoya qiladi.
- Bugungi kunda dunyoning rivojlangan davlatlari aynan tolerantlik siyosati orqali ijtimoiy barqarorlikka erishmoqda. Masalan, Singapur dunyodagi eng diniy xilma-xil mamlakatlardan biri hisoblanadi. Bu davlatda buddaviylar, musulmonlar, nasroniylar va boshqa din vakillari birgalikda tinch yashamoqda. Tadqiqotlarga ko'ra, diniy xilma-xillik yuqori bo'lgan davlatlarda insonlarning madaniy saviyasi va ijtimoiy hamkorligi ham kuchliroq bo'ladi.

Globallashuv davrida diniy tahdidlar. Globallashuvning salbiy jihatlaridan biri — ekstremistik va radikal g'oyalarning tez tarqalishidir. Ayrim terroristik tashkilotlar din niqobi ostida yoshlarni noto'g'ri yo'lga boshlashga urinmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqatilayotgan yolg'on diniy targ'ibotlar ko'plab davlatlarda xavfsizlik muammolarini keltirib chiqarmoqda. Ayniqsa, yoshlarning diniy savodxonligi yetarli bo'lmasa, ular turli mafkuraviy tahdidlarga tez ishonib qolishi mumkin. Shu sababli bugungi kunda:

- diniy ma'rifatni kuchaytirish;
- yoshlarning media savodxonligini oshirish;
- internetdagi zararli targ'ibotlarga qarshi kurashish;
- dinning asl insonparvarlik mohiyatini tushuntirish

muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ko'plab xalqaro ekspertlarning fikricha, diniy ekstremizmga qarshi kurashning eng samarali yo'li — ma'rifat va bag'rikenglikni rivojlantirishdir.

O'zbekistonda diniy bag'rikenglik siyosati. Uzbekistan qadimdan turli millat va din vakillari tinch yashab kelgan hudud hisoblanadi. Mamlakatimizda islom dini bilan bir qatorda nasroniylilik, yahudiylik, buddaviylik kabi dinlarga ham hurmat bilan qaraladi. Bugungi kunda O'zbekistonda 16 ta diniy konfessiya faoliyat yuritmoqda. Respublikada yuzlab masjidlar, cherkovlar va boshqa diniy tashkilotlar mavjud. Konstitutsiyada har bir fuqaroning vijdon erkinligi kafolatlangan. So'nggi yillarda diniy bag'rikenglikni mustahkamlash maqsadida ko'plab xalqaro forumlar va konferensiyalar tashkil etildi. Ayniqsa, "Ma'rifat va diniy bag'rikenglik" tamoyili davlat siyosatining muhim yo'nalishiga aylandi. UNESCO ham O'zbekistonning diniy tolerantlik borasidagi tashabbuslarini ijobiy baholamoqda. Bugungi kunda mamlakatimizda yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, diniy savodxonlikni oshirish va radikalizmning oldini olishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Yoshlar va diniy bag'rikenglik. Yoshlar jamiyatning eng faol qatlamidir. Ularning dunyoqarashi qanday shakllansa, kelajak jamiyati ham shunday bo'ladi. Shu sababli yoshlarni diniy bag'rikenglik ruhida tarbiyalash nihoyatda muhimdir. Bugungi yoshlar internet va ijtimoiy tarmoqlardan keng foydalanadi. Bu esa ularga foydali ma'lumotlar bilan birga zararli g'oyalarning ham tez yetib borishiga sabab bo'lmoqda.

Shuning uchun: ta'lim tizimida dinshunoslik fanlarini rivojlantirish;

- yoshlarning tanqidiy fikrlashini kuchaytirish;
- milliy qadriyatlarga hurmatni oshirish;
- bag'rikenglik madaniyatini shakllantirish

muhim vazifalardan hisoblanadi. Ayniqsa, oiladagi tarbiya va ustozlarning o'rni bu borada katta ahamiyatga ega.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda globallashuv jarayoni diniy aloqalarni kuchaytirish bilan birga ayrim mafkuraviy tahdidlarni ham yuzaga

O'ZBEKISTON: ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOT MASALALARI

chiqarmoqda. Shu sababli bugungi kunda diniy ma'rifatni rivojlantirish, yoshlarni ekstremistik g'oyalardan himoya qilish va dinlararo muloqotni mustahkamlash dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, bag'rikenglik va insonparvarlik tamoyillari asosida qurilgan jamiyatda tinchlik, hamjihatlik va taraqqiyot barqaror bo'ladi. Har bir inson boshqa din va e'tiqod vakillariga hurmat bilan munosabatda bo'lsa, dunyoda tinchlik va o'zaro ishonch yanada mustahkamlanadi. Zero, diniy bag'rikenglik — bu nafaqat ma'naviy qadriyat, balki insoniyatning porloq kelajagini ta'minlovchi eng muhim omillardan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. [Pew Research Center](#) — “What impact do people around the world think religion has on their society?”, 2025.
2. [Pew Research Global Religious Futures](#)
3. [UNESCO](#) — diniy bag'rikenglik va madaniy hamkorlik materiallari.
4. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
5. Dinshunoslik faniga oid ilmiy maqolalar va manbalar.

